

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Pronunciatio familiaris, & sine cantu. cap. 23.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Apta pronun-
ciatio in
Exordio.

ētus, qui excitandus est, ratio feret, vt tanquam ab narratione, exordientes initio, rem explicent voce per familiari, sed vuida: tum paulò acriori doceant, moxque aliquantulum lenes affectus impellant, ad extremum concitata, ac vehementi motus graues inflamment. Apta etiam erit pronuntiatio si sese accommodet diuersis partibus. Exordium enim plurimum voce sedata, & naturali pronuntiandum est, & ea voce; ad quam saepe redeundum fit, cum opus fuerit vocem variare inter dicendum. Qua in re præter eos, qui statim in clamores erumpunt, etiam peccant qui voce affectata, & quasi ficta vtuntur, naturalem sonum suæ vocis adulterantes. Aliqui, cum primum exordiuntur sese quodammodo in præceptis dantes, vno spiritu, rotum continenter euoluunt voce nimis accelerata, quod vitium est. Alij contra in aliud extremum incidunt, voce adeo lenta vtuntur, quasi iam lassii sint ipso primo ingressu orationis. Alij nimis submissam adhibent, tanquam, nescio quid sibi ipsi immurmurent, quod nolint exaudiri; Nonne, vt cæteræ orationis partes, ita exordium fit, vt exaudiatur? Imo ipsum etiam, partibus cæteris parare audientiam debet. Narrationes, pro rerum & personarum descriptionibus, variam vocem exigunt, variamque celeritatem, ac tarditatem. In docendo, per similes scholis adhibenda tractatio, sine languore, & frigore, sed cum neruis, ac pondere, vique moderata, clara voce, ac distincta, sine clamoribus ac tumultu. Ad excitandos graues affectus, vox debet esse acris, vrgens, vehemens, celerior, altior; ad lenes autem aliquantulum lenta, & producta cum aliqua morula, & modicè inflexa: Hæc enim vox leniter afficit animum, & lachrymas saepe ciet, si rerum, quæ dicuntur naturam sequatur, sitque naturali, & non adulterina arte affecta.

Pronunciatio familiaris, & sine cantu. Cap. XXXIII.

Fugienda om-
nis pronun-
ciatio non fa-
miliaris.

TAmetsi ex dictis facile est intelligere, quam fugienda sit ea pronuntiatio, quæ à naturali, & familiari longè discedit, & habet quendam sonum voce propè ad cantum inflexa, tamen dicendum est planius, Nonne irrideretur in priuatis congressibus salutando aliquem, vel quippiam petendo, vel priuatum quempiam monendo, si quis hoc modo, & tali voce vteretur, quali pueros vti videmus in classibus grammaticæ, cum memoriter poetarum carmina coram alijs recitant, vel præcones in edictorum suorum publicationibus in foro? Atqui fug-
gestus,

gestus, quod sit altior, nequaquam debet immutare modum dicendi naturalem. Præterquam quod, non possunt aures sine molestia, quempiam ita loquentem, vel ad breve spatium audire. Neque solum molesti sunt, qui ita dicunt: sed etiam, quod ipsismet experimento licet animadvertere, ubi semel ei se teneri velut navigio permisere, vix sui potentes sunt: Porro vel intuitu auferuntur, & peregrè voces inflectere, & in alium transferre modum queunt. Pronunciatio autem familiaris, habet præterea illud emolumentum, ut si cui vox minus dulcis, & aliquantulum aspera sit, non ita offendet; minus enim apparet asperitas, & naturali illa conformatione, gratiaque lenitur. Statim igitur in ipso orationis initio Concionator modum vocis assumat, quo solet inter domesticos uti, ita tamen, ut possit ab omnibus exaudiri: & præmeditetur, cum suggestum ascendit: nam si initio aberret, non facile se corriget. Existimet se habiturum non declamatoriam orationem, sed familiarem, ac domesticam exhortationem, & sedeat tanquam Doctor, & non deambulet in pulpito, quasi in venatione clamaturus: De cantu verò. (Ait Quintilianus) inutiliusne adhibeatur, an sædus se nescire, sed idem asserit quemdam obscuriorem cantum è Ciceronis sententia posse aliquando permitti. Fortè sit, qui in nostris concionibus credat habere gratiam, & vim; mihi certè nullo modo videtur, eiusdem opinionis video esse multos viros prudentes, qui de hac facultate rectè sentiunt, qua propter reprehendendus magis est, quam laudandus, nisi perraro admodum fiat, & modico tempore, & modicè deflexa voce, in amplificatione aliqua, & motu, vnde statim ad naturalem vocem reuertitur fiat. Nec videtur accommodatus ad movendos animos, nisi in musica, quæ vario concentu, & plurium vocum modulatione, aures demulcet, & cor afficit: sed in cõmuni alloquutione, & in suggestu non experimur eam vim habere. Imò sæpe frigide auditur, & soluuntur potius cantu affectus, nisi forte quando est excitatus auditor, ut tenera, & dulcis vox cantus in Concionatore valde commoto penetret ad audientium corda; sed tunc etiam, nisi fallor, pronunciatio accommodata rebus, & affectui, qui tractatur, magis quam cantus afficeret. Præter hæc admonendus est Concionator, ne nimis crebro passimque per totam concionem clamores edat: qui enim sæpe clamat defatigatur, cumque opportunum erit edere clamorem non facile poterit. Deinde auditores etiam defatigantur, & cum habeant assuetas aures clamoribus, non facile ubi

Vox qualis assumenda statim ipso Concionis initio.

Cantus in concione absurdus.

Non multi sint clamores.

opus est commouentur. Tertiò, Qui crebris clamoribus sunt dediti, non possunt commodè docere. Pauca ferè afferunt, eaque confusè, & sine ordine effundunt. Tempestiui tamen clamores peritiles sunt, præsertim si vox sit clara, dulcis, robusta, non aspera, non obtusa, non exilis & nimium acuta, & si habeat à natura vim quamdam, quæ penetret cor audientis, & afficiat, & quod caput est, ex animi sensu, spirituque, ac rebo clamor erumpat, in re graui, quæ probè explicata probataque rationibus sit. Hoc inquam modo si adhibeatur clamor, mirabiles motus efficiet.

Celeritas, & tarditas indicendo fugienda.

Cap. XXIV.

Vitium est, si nimis in dicendo Orator festinet, quasi quæpiam insectantem irrequietus fugiat. Vbiq; meminerimus consuetudinis naturalis. An homines in visu communi ferunt, si quis cum præcipiti celeritate loquatur, præsertim ubi negotium magni momenti agitur? Scio habere nescio quid admirationis apud multitudinem, illum quasi torrentem facundia. Sed audi quam huic vitio notam adscribat S. Hieronymus, Verba, inquit, voluere, & apud imperitum vulgus, sui admirationem facere, indoctorum hominum est. Nihil tam facile, quam vilem plebeculam, & indoctam concionem lingue volubilitate decipere, quæ, quicquid non intelligit, plus miratur. Indoctorum hominum dicit esse, sui que admirationem captantium, & plebeculam vilem decipientium: ac verè decipitur, cui solidam frugem expectanti, inanes, ac personantes silique porriguntur. Audi etiam Senec. Audisse te scribis Serapionem Philosophum; cum isthuc applicuisset, solere magno cursu verba conuoluere, quæ non effundit, sed præmit & vrget: plura enim veniunt, quam quibus vox vna sufficiat. Hoc non probo in Philosopho, cuius pronuntiatio quoque sicut vita, debet esse composita. Nihil autem ordinatum est, quod præcipitatur, & properat. Videtur autem densa illa, & præcepto oratio, ingenti imbri similis, qui repente effusus terram eluit, non humefacit: vel similis mari, continuis fluctibus agitato, ubi vnda vndam trudit, ac proruit, nec vlli requies, aut mora est, sed statim ab alia superueniente propellitur. ita planè dum multæ sententiæ, aliæ super alias rapidè euoluuntur, statim antecedentem præmit sequens, & aufert, vt nihil auditor arripere

*Ad Nep.
Epist. 2.*

Epist. 40.